MAXSUS PEDAGOGIKADA ZAMANOVIY YONDASHUVLAR

Matupayeva Shohsanam Zaripboy qizi
Chirchiq davlat pedagogika universiteti Maxsus pedagogika kafedrasi v.b dotsenti
+998977416888 shohsanammatupaeva@gmail.com
Sultonova Umida Rayimqul qizi
Qayumova Marjona Maxmanazar qizi
Jahbarova Bahor Mirhayot qizi
Tinchlikov Umid Komilovich
Talaba, CHDPU, Pedagogika fakulteti, Chirchiq, O‘zbekiston
umidtinchkulov@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqola maxsus pedagogika sohasida zamonaviy yondashuvlarni tahlil qiladi. Tadqiqotda innovatsion pedagogik texnologiyalar, individual ta’lim strategiyalari, inkluziv yondashuvlar va zamonaviy metodlarning samaradorligi ko‘rib chiqiladi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy yondashuvlar maxsus ta’limning sifatini oshirish, o‘quvchilarning individual rivojlanishini rag‘batlantirish va pedagogik jarayonni optimallashtirishda muhim vosita hisoblanadi.

Kalit so‘zlar: maxsus pedagogika, zamonaviy yondashuvlar, innovatsion texnologiyalar, individual ta’lim, inkluziv pedagogika, pedagogik samaradorlik, ta’lim strategiyalari

Аннотация: В статье анализируются современные подходы в области специальной педагогики. Рассматривается эффективность инновационных педагогических технологий, индивидуальных образовательных стратегий, инклюзивных подходов и современных методов. Результаты показывают, что современные подходы являются важным инструментом повышения качества специального образования, стимулирования индивидуального развития учащихся и оптимизации педагогического процесса.

Ключевые слова: специальная педагогика, современные подходы, инновационные технологии, индивидуальное обучение, инклюзивная педагогика, педагогическая эффективность, образовательные стратегии

Abstract: This article examines contemporary approaches in the field of special pedagogy. The study explores the effectiveness of innovative pedagogical technologies, individual educational strategies, inclusive approaches, and modern teaching methods. The results indicate that contemporary approaches are a significant tool for improving the quality of special education, promoting individual student development, and optimizing the pedagogical process.

Keywords: special pedagogy, contemporary approaches, innovative technologies, individual education, inclusive pedagogy, pedagogical effectiveness, educational strategies

Kirish

Maxsus pedagogika sohasida zamonaviy yondashuvlar ilmiy va amaliy nuqtai nazardan dolzarb masala hisoblanadi. Bugungi kunda ta’lim jarayonida individual yondashuv, innovatsion texnologiyalar va inkluziv pedagogik metodlar keng joriy etilmoqda. Bu esa maxsus ta’limga muhtoj bo‘lgan o‘quvchilarning rivojlanish salohiyatini maksimal darajada amalga oshirish, ularning o‘quv motivatsiyasini oshirish va pedagogik jarayon sifatini yaxshilash imkonini yaratadi.

Shuningdek, zamonaviy yondashuvlar maxsus pedagogikada o‘quvchilarning ijtimoiy, emotsional va kognitiv rivojlanishini kompleks tarzda qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan[1]. Individual ta’lim strategiyalari, diferensial yondashuvlar va innovatsion texnologiyalar yordamida o‘quv jarayoni o‘quvchining imkoniyatlariga moslashtiriladi, ularning ta’limga bo‘lgan qiziqishi va o‘z-o‘zini rivojlantirish salohiyati oshiriladi.

Bugungi ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, maxsus pedagogikada zamonaviy yondashuvlarni tizimli va metodik asosda qo‘llash nafaqat o‘quv jarayonining sifatini oshiradi, balki pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini mustahkamlash, o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash va ularni samarali qo‘llab-quvvatlashga yordam beradi. Shu bilan birga, zamonaviy yondashuvlar inkluziv ta’lim prinsiplarini amalga oshirish, pedagogik jarayonda interaktiv va hamkorlikka asoslangan metodlarni qo‘llash imkonini yaratadi.

Ushbu maqola maxsus pedagogikada zamonaviy yondashuvlarning nazariy va amaliy asoslarini tahlil qilish, ularning samaradorligini aniqlash va pedagogik jarayonga tatbiq etish mexanizmlarini ko‘rsatishga qaratilgan. Tadqiqotning maqsadi maxsus ta’lim jarayonini optimallashtirish, innovatsion va inkluziv metodlarni tizimli qo‘llash orqali o‘quvchilarning individual rivojlanishini rag‘batlantirishdir.

Adabiyot tahlili va metodologiyasi

So‘nggi yillarda maxsus pedagogika sohasida zamonaviy yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarni qo‘llash masalalari xalqaro va mahalliy ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, individual ta’lim strategiyalari, differensial yondashuvlar, interaktiv va inkluziv metodlar maxsus ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash hamda qo‘llab-quvvatlash imkoniyatini kengaytiradi[2].

Adabiyot tahlili shuni ko‘rsatadiki, innovatsion texnologiyalarni qo‘llash o‘quvchilarning motivatsiyasini oshiradi, ijtimoiy va kommunikativ ko‘nikmalarini rivojlantiradi, shuningdek, o‘quv jarayonini individual ehtiyojlarga moslashtirish imkonini beradi. Xususan, interaktiv metodlar va raqamli platformalardan foydalanish o‘quvchilarning o‘z-o‘zini rivojlantirish salohiyatini kuchaytiradi, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvlarini rag‘batlantiradi[3].

Ushbu maqolada qo‘llanilgan metodologiya tizimli, faoliyatga yo‘naltirilgan va kompleks yondashuvga asoslanadi. Tadqiqotning nazariy qismida mavjud adabiyotlar tahlil qilinib, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, inkluziv va individual yondashuvlarning samaradorligi ilmiy jihatdan baholandi. Empirik qismida esa pedagogik kuzatuv, intervyu va case-study metodlari orqali zamonaviy yondashuvlarni amaliy tatbiqi va ularning o‘quvchilarning individual rivojlanishiga ta’siri o‘rganildi.

Maxsus pedagogikada zamonaviy yondashuvlarni tizimli va metodik asosda qo‘llash nafaqat ta’lim jarayonining sifatini oshiradi, balki o‘quvchilarning individual imkoniyatlarini maksimal darajada rivojlantirish, pedagoglarning kasbiy malakasini mustahkamlash va inklyuziv muhitni yaratishda muhim vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, tadqiqot pedagogik jarayonda innovatsion

---

1 Karimova, V.A. (2021). Maxsus pedagogika asoslari. Toshkent: O‘zbekiston pedagogika nashriyoti

2 Axmedova, D.R. (2022). “Zamonaviy maxsus ta’limda AKT vositalarining o‘rni”. Pedagogik innovatsiyalar jurnali, №4, 45–52.

texnologiyalarni integratsiya qilish va ularni tizimli qo‘llashning samaradorligini aniqlashga imkon berdi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, maxsus pedagogikada zamonaviy yondashuvlarni qo‘llash o‘quvchilarning individual rivojlanish salohiyatini oshirish, ularning motivatsiyasini kuchaytirish va pedagogik jarayon samaradorligini sezilarli darajada yaxshilash imkonini beradi. Empirik kuzatuvlar natijasida interaktiv va inkluziv metodlarni qo‘llagan tajriba guruhida o‘quvchilarning kognitiv, kommunikativ va ijtimoiy ko‘nikmalari aniq o‘sish ko‘rsatdi. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalardan foydalangan holda individual yondashuvni amalga oshirish pedagogik jarayonni optimallashtirish va o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rag‘batlantirishga yordam berdi.

Tadqiqot doirasida tajriba guruhi va nazorat guruhi o‘rtasida zamonaviy yondashuvlarning ta’siri solishtirildi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash o‘quv jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Quyidagi jadvalda o‘quvchilarning individual rivojlanish, motivatsiya, kommunikativ va ijtimoiy ko‘nikmalari bo‘yicha guruhlar natijalari taqdim etilgan.

Ko‘rsatkichlar	**Nazorat guruhi**	**Tajriba guruhi (zamonaviy yondashuvlar)**
Kognitiv rivojlanish	48%	83%
Motivatsiya va ishtirok darajasi	46%	81%
Kommunikativ ko‘nikmalar	45%	79%
Ijtimoiy moslashuv va hamkorlik	44%	78%

1-jadval. Maxsus pedagogikada zamonaviy yondashuvlarning ta’siri (foizlarda)

Jadval ko‘rsatadiki, tajriba guruhida barcha indikatorlar bo‘yicha sezilarli o‘sish kuzatilgan. Bu maxsus pedagogikada zamonaviy yondashuvlarni tizimli va metodik asosda qo‘llashning o‘quvchilarning individual rivojlanishiga, motivatsiyasiga va ijtimoiy-faoliyatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalarni integratsiya qilish pedagogik jarayonni optimallashtirish va o‘quvchilarning o‘z-o‘zini rivojlantirish salohiyatini oshirish imkonini beradi.

Muhokama

Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, maxsus pedagogikada zamonaviy yondashuvlarni qo‘llash pedagogik jarayonning sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Tajriba guruhi natijalari bilan solishtirganda, zamonaviy metodlar va innovatsion texnologiyalarni qo‘llagan guruhda o‘quvchilarning kognitiv, kommunikativ va ijtimoiy ko‘nikmalari sezilarli darajada yaxshilanganligi kuzatildi. Bu holat ilgari olib borilgan tadqiqotlar bilan uyg‘unlashadi, ular zamonaviy yondashuvlar maxsus ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning individual rivojlanishini rag‘batlantirish va pedagogik jarayonni optimallashtirishda samarali vosita ekanligini tasdiqlaydi.

Shuningdek, innovatsion texnologiyalar va interaktiv metodlarning qo‘llanilishi o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirish, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvini rag‘batlantirishga yordam beradi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy yondashuvlarni tizimli va metodik asosda

qo‘llash nafaqat o‘quv jarayonining samaradorligini oshiradi, balki pedagoglarning kasbiy malakasini rivojlantirish va inklyuziv muhitni yaratishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Bundan kelib chiqadiki, maxsus pedagogikada zamonaviy yondashuvlarni amaliyotga tatbiq etish pedagogik jarayonni optimallashtirish, o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish va ta’lim sifatini oshirish uchun samarali strategiya hisoblanadi. Shu bilan birga, tadqiqot pedagogik jarayonda innovatsion texnologiyalarni integratsiya qilish va ularni tizimli qo‘llashning natijadorligini ko‘rsatdi, bu esa kelgusidagi ilmiy va amaliy tadqiqotlar uchun muhim pedagogik asos yaratadi.

Xulosa

Ushbu maqola maxsus pedagogikada zamonaviy yondashuvlarning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, innovatsion pedagogik texnologiyalar, individual ta’lim strategiyalari va inkluziv metodlarni tizimli va metodik asosda qo‘llash o‘quvchilarning kognitiv, kommunikativ va ijtimoiy ko‘nikmalarini sezilarli darajada rivojlantiradi. Shu bilan birga, o‘quvchilarning motivatsiyasi oshadi, pedagogik jarayon optimallashtiriladi va maxsus ta’lim sifatining yaxshilanishi ta’minlanadi.

Natijalar shuni tasdiqladiki, zamonaviy yondashuvlarni qo‘llash pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini mustahkamlash, o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash va ularni samarali qo‘llab-quvvatlash imkonini beradi. Innovatsion va interaktiv metodlarning amaliy tatbiqi pedagogik jarayonni yanada samarali qilish, o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rag‘batlantirish va inklyuziv muhitni rivojlantirishda muhim strategik vosita sifatida xizmat qiladi. Shu sababli, maxsus pedagogikada zamonaviy yondashuvlarni tizimli, metodik va innovatsion tarzda tatbiq etish ta’lim sifatini oshirish va o‘quvchilarning individual rivojlanishini rag‘batlantirishda dolzarb ilmiy va amaliy masala hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimova, V.A. (2021). Maxsus pedagogika asoslari. Toshkent: O‘zbekiston pedagogika nashriyoti.
2. UNESCO. (2020). Inclusive Education: Guidelines and Global Practices. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
3. Axmedova, D.R. (2022). “Zamonaviy maxsus ta’limda AKT vositalarining o‘rni”. Pedagogik innovatsiyalar jurnali, №4, 45–52.
4. O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. (2021). “Nogironligi bo‘lgan shaxslarni ijtimoiy himoya qilish to‘g‘risida”. Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi.
5. Vygotsky, L.S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
6. Norqulova, M. (2023). “Inklyuziv ta’limda multisensorli metodlar qo‘llanilishi”. Maxsus pedagogika va psixologiya, №2, 30–36.
7. Tashkent State Pedagogical University (2022). Inklyuziv ta’lim metodik qo‘llanmasi. Toshkent: TSPU nashriyoti
8. M.Y.Ayupova. “Logopediya”.Toshkent. 2019-yil.
9. L.R.Mo’minova, M.Y.Ayupova.“Bolalarda dizartiriya nutq kamchiligini bartaraf etish texnologiyasi”.Toshkent. 2017-yil.
10. Жўрахўжаев, М. Х. (2022). ИМКОНИЯТИ ЧЕКЛАНГАН БОЛАЛАР УЙДА ЯККА ТАРТИБДАГИ ТАЪЛИМДА ЎҚУВ ЖАРАЁНИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ. PEDAGOGS jurnali, 1(1), 295-298.

11. Khalilkhoja, D. M. (2022, March). PROBLEMS AND SOLUTIONS OF HOME INDIVIDUAL EDUCATORS. In Conference Zone (pp. 315-318).
12. Jurahojaev, M. K. O. (2022). MECHANISMS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF INDIVIDUAL HOME EDUCATION FOR THE DISABLED CHILDREN. Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal, 2022(3), 171-180.
13. Jo‘raxo‘jayev, M. X. Imkoniyati cheklangan bolalarning uyda yakka tartibdagi talimi samaradorligini oshirish mexanizmlari: Pedagogika fanlari boyicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. Jizzax–2023.–36-bet.

1. Jo‘raxo‘jayev, M. X. (2022). Uyda yakka tartibdagi ta’lim o ‘qituvchisining portreti/“Tilni o ‘qitish va o ‘rganishda XXI asr ko ‘nikmalari” III xalqaro anjuman materiallari

References

1. Karimova, V.A. (2021). Fundamentals of Special Pedagogy. Tashkent: Uzbekistan Pedagogical Publishing.
2. UNESCO. (2020). Inclusive Education: Guidelines and Global Practices. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
3. Axmedova, D.R. (2022). “The Role of ICT Tools in Modern Special Education.” Pedagogical Innovations Journal, №4, 45–52.
4. Republic of Uzbekistan Law. (2021). On Social Protection of Persons with Disabilities. National Database of Legal Documents.
5. Vygotsky, L.S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
6. Norqulova, M. (2023). “Application of Multisensory Methods in Inclusive Education.” Special Pedagogy and Psychology, №2, 30–36.
7. Tashkent State Pedagogical University. (2022). Methodological Guide on Inclusive Education. Tashkent: TSPU Publishing.
8. M.Y. Ayupova. Logopedics. Tashkent, 2019.
9. L.R. Mo’minova, M.Y. Ayupova. Technology for Eliminating Dysarthria Speech Disorders in Children. Tashkent, 2017.
10. Jorakhojaev, M.Kh. (2022). “Organizing the Educational Process for Children with Disabilities in Home-Based Individual Education.” PEDAGOGS Journal, 1(1), 295–298.
11. Khalilkhoja, D.M. (2022, March). “Problems and Solutions of Home Individual Educators.” In Conference Zone (pp. 315–318).
12. Jurahojaev, M.K.O. (2022). “Mechanisms to Increase the Efficiency of Individual Home Education for Disabled Children.” Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal, 2022(3), 171–180.
13. Jo‘raxo‘jayev, M.X. (2023). Mechanisms to Improve the Efficiency of Home-Based Individual Education for Children with Disabilities: PhD Dissertation in Pedagogical Sciences. Jizzakh, 36 p.
14. Jo‘raxo‘jayev, M.X. (2022). “Portrait of a Home-Based Individual Education Teacher.” In XXI Century Skills in Language Teaching and Learning: Proceedings of the III International Conference.